

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเล่นสำหรับเด็กป่วยในโรงพยาบาลนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้รวบรวมแนวคิดที่สามารถประมวลเป็นหัวข้อต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเล่น
2. การจัดการเล่นสำหรับผู้ป่วยเด็กในโรงพยาบาล
3. การบริหารทรัพยากร
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเล่น

นักจิตวิทยาและนักการศึกษา ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการของเด็กและการเล่นโดยเฉพาะ และได้สรุปว่า การเล่นมีบทบาทและมีอิทธิพลอย่างมากมาต่อพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และเชาวน์ปัญญา ทั้งนี้เพราะการเล่นเป็นวิถีทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์ให้ตนเอง เพื่อให้รับรู้และเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีใครสอนเขาได้ การเล่นเป็นแนวทางที่จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัว เปลี่ยนแปลงความคิด และความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ตรงกับความเป็นจริงในที่สุด (เลขา บิยะอัจจริยะ, 2524:18) การเล่นเป็นกิจกรรมที่สำคัญมากสำหรับเด็ก เพราะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน เด็กสามารถสร้างจินตนาการต่าง ๆ ในขณะที่เล่น นอกจากนั้นยังสามารถแสดงอารมณ์ หรือระบายความเครียดต่าง ๆ ออกมากับการเล่นได้ด้วย ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กจึงสมควรจัดของเล่นหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เด็กสามารถนำมาเปลี่ยนแปลง หรือนำมาประกอบได้หลายรูปแบบ ของเล่นหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้ควรจัดให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็กแต่ละคน และเปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการเล่นของเล่น หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ ทั้งนี้เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีความต้องการแตกต่างกันไป

เป็นเฉพาะของคนและมีพัฒนาการตามแบบอย่างของตัวเอง เมื่อเด็กมีอิสระในการเล่นอย่างเต็มที่ประกอบกับการที่เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นซึ่งเป็นธรรมชาติของเด็ก ก็จะทำให้เกิดการค้นคว้า ลองผิดลองถูก และทดสอบในสิ่งที่เขาสงสัย อันเป็นหนทางหนึ่งที่น่าไปสู่การค้นพบเหตุผล นอกจากนี้การเล่นยังทำให้เด็กรู้จักแก้ไขปัญหาที่เด็กพบในขณะที่เล่น รู้จักรับผิดชอบ และรู้จักปรับตัวในการเล่นกับผู้อื่น (นิรมล ชยคุศาสาทกิจ 2524:1, ประภาพรรณ สุวรรณสุข 2525:120-123, ประสิทธิ์ หะรินสุต 2524:40-41, ศรีสมวงศ์ วรรมศิลป์ 2520:1-2)

อนึ่งในการเล่นเด็กแต่ละคนจะมีลักษณะของการเล่นไม่เหมือนกัน ซึ่งลักษณะการเล่นของเด็กจะขึ้นอยู่กับอายุ สุขภาพ ความเจริญเติบโตของเด็ก สติปัญญาความสามารถ เพศ สิ่งแวดล้อม ฐานะทางเศรษฐกิจ และเวลา ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะการเล่นของเด็กได้อย่างกว้าง ๆ ดังนี้

1. การเล่นเกมเลียนแบบชีวิตจริง (imitation play) คือ การเล่นเกมสมมุติ บทบาทโดยเลียนแบบสิ่งที่เด็กได้เห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น การเล่นเป็นพ่อ แม่ เล่นเลียนน้องโดยใช้ตุ๊กตาแทนน้อง การเล่นเกมของ เป็นต้น

2. การเล่นเกมค้นหาสำรวจ (discovery and exploring) การเล่นเกมประเภทนี้เด็กจะเล่นและเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และมือ

เด็กใช้ประสาทตา มองดู ทำความเข้าใจกับสิ่งที่เห็น ใช้ความคิดของตัวเองในการวิเคราะห์สิ่งนั้น ว่า "คืออะไร" และรูปทรง ขนาด สี เป็นอย่างไร

เด็กเล่นโดยการใช้มือสัมผัสเพื่อให้รู้จักการเปรียบเทียบว่าของสิ่งนั้นหนัก เบา ร้อน เย็น ต่างกันอย่างไร หรือของสิ่งนี้ผิวหยาบหรือนุ่ม เป็นต้น

เด็กต้องการที่จะรู้ว่าเสียงนั้นเป็นเสียงสัตว์ร้อง หรือเสียงคน เสียงดนตรี เด็กก็จะพยายามใช้การฟังให้เกิดประโยชน์ และพร้อมกันนั้นก็เลียนแบบออกเสียงไปด้วย เป็นการช่วยส่งเสริมการสื่อความหมายทางภาษาและคำพูด

ถ้าต้องการรู้รส รุ้กลิ่น เด็กก็จะพยายามใช้ประสาทสัมผัสของตัวเองในการดมกลิ่น ชิมรส เพื่อให้ได้สิ่งที่แท้จริงว่าสิ่งนั้นคืออะไร เพื่อให้เกิดการแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การเล่นเกมสร้างสรรค์ (creative play) การเล่นเกมสร้างสรรค์ อาจจะเป็นการค้นพบ หรือได้แบบสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ขึ้นมาโดยบังเอิญ เช่น เด็กเล่นโดยการนำวัสดุอุปกรณ์ เครื่องเล่น มาประกอบกันเข้าให้เป็นรูปร่างต่าง ๆ บางครั้งอาจจะได้ของเล่นที่มีรูปร่างคล้ายคลึงกับวัสดุอย่างใดอย่างหนึ่งเข้า หรือประกอบเป็นของที่มีรูปร่างแปลกไปก็จะทำให้เด็กรู้สึกทึ่งใจในความสำเร็จของตน นอกจากนี้ การเล่นเกมกับวัสดุประเภท หวาย น้ำ ไม้บล็อก ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งเปียกสี แป้งปั้นขนม เหล่านี้จะช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นได้

4. การเล่นเกมผจญภัย (adventure play) ความจริงแล้ว การเล่นเกมชนิดเป็นการผจญภัยสำหรับเด็กทั้งสิ้น เพราะเด็กได้ทดลองกับของใหม่ที่ท้าทาย เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ซึ่งจะทำให้เด็กได้รับประโยชน์ทั้งทางร่างกายและสมอง เช่น เด็กสามารถเล่นไม้ลื่นได้ เล่นปีนป่ายเหล็กไค่ เชือกไค่ ราวไค่ กระโดดขาเดียวไค่

5. การเล่นเกมและการแข่งขัน (games play) เด็กจะเริ่มรู้จัก การเล่นเกมและการแข่งขันต่าง ๆ กับพ่อ แม่ พี่น้อง ของตนเองก่อน เมื่อเด็กมีอายุเข้าวัย 2-3 ปี เด็กเริ่มมีเพื่อนเล่น อายุ 3-5 ปี เริ่มเล่นรวมกลุ่มมีการแข่งขันในการเล่น รู้จักการแพ้ ชนะ รู้กฎเกณฑ์วิธีการเล่นที่ขึ้น ทำให้เด็กมีการปรับตัวเข้ากับสังคมได้

6. การเล่นเกมเพื่อสร้างเสริมสติปัญญา (cognitive play) การเล่นเกมนี้เป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กเพื่อการเรียนรู้ในวัยสูงขึ้น เช่น การให้เด็กเล่นละคร เช็กหุ่น เล่านิทาน เป็นการฝึกให้เด็กพูด ช่วยให้เด็กได้พัฒนาทางด้านภาษามากขึ้น หรือให้เด็กเล่นปั้น ระบายสีด้วยดินสอสี ทุ่งกัน หรือนิ้วมือร้อยลูกปัด เล่นโหมโนตัวเลข ภาพลัศว์ ภาษาไทย ฯลฯ จะช่วยทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้าน การอ่าน เขียน เป็นต้น (นิภา ลิ้มบุรุษพงษ์ 2526:71-72)

เมื่อเด็กได้เล่นโดยมีลักษณะการเล่นต่าง ๆ กัน ทั้งได้กล่าวมาแล้วนั้น การเล่นเกมจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ คือ

1. พัฒนาการด้านร่างกาย

การเล่นเป็นการเสริมสร้างร่างกาย และพัฒนากล้ามเนื้อพร้อมกัน ความคล่องตัวในการผสมผสานหน้าที่ของความคิด การรับรู้จากประสาทกระตุ้นต่าง ๆ และการเคลื่อนไหวทุกส่วนของร่างกาย เช่น ในขณะที่เด็กก้มตัวลงบิတ်ตัวไปมา กระโดด วิ่งหยิบจับไขว่คว้า ทิ้ง ลาก ผลักวัตถุ เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว จะทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง และมีการทำงานประสานกันได้ดีกับระบบประสาท และเป็นการช่วยให้เกิดการพัฒนากล้ามเนื้อสมองและประสาทอื่น นอกจากนี้ เด็กที่มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงจะมีพลังมากเกินกว่าที่จะใช้หมดในแต่ละวัน ฉะนั้นการเล่นจะทำให้เด็กได้ใช้พลังงานส่วนเกินนี้ ถ้าเด็กไม่มีโอกาสได้สนุกสนานจากการเล่น เด็กจะใช้พลังงานส่วนเกินนี้ช่วยให้ตัวเองเพลิกเพลินด้วยวิธีอื่นที่ชุกช่นเสียหาย หรืออาจมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น รังแกคน รังแกสัตว์ เป็นต้น การเล่นที่ต้องใช้กำลัง และความคล่องแคล่วว่องไว จะช่วยเสริมสร้างสุขภาพของร่างกายโดยทั่วไปให้ดีขึ้น ซึ่งจะทำให้เด็กเจริญเติบโต แข็งแรง และพร้อมที่จะเรียนรู้ต่อไปในอนาคต

2. พัฒนาการทางอารมณ์

การเล่นช่วยให้เด็กรู้สึกผ่อนคลาย มีอารมณ์ร่าเริง แจ่มใส สนุกสนาน อีกทั้งยังช่วยสร้างจิตใจและปรับอารมณ์ของเด็กได้เป็นอย่างดี จากการที่เด็กได้เล่นและมีอิสระ ในการแสดงออกนี้จะช่วยทำให้เด็กคลายความรู้สึกโกรธ เจ็บใจ เศร้าโศก คลายความเครียด ความวิตกกังวล และความคับข้องใจ ทั้งนี้เด็กแต่ละวัยจะระบายอารมณ์ออกมาในการเล่นลักษณะต่าง ๆ กัน นอกจากนี้การเล่นยังจะช่วยส่งเสริมความมั่นใจในตนเองให้เด็ก ซึ่งเป็นลักษณะที่ช่วยพัฒนาเด็กไปสู่ความสำเร็จในอนาคต

3. พัฒนาการทางสังคม

ลักษณะการเล่นของเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม สามารถแบ่งออกได้เป็นลำดับขั้นคือ เริ่มตั้งแต่เล่นคนเดียว (solitary play) เล่นใกล้ ๆ คนอื่น (parallel play) สนใจการเล่นของผู้อื่นโดยเป็นเพียงส่วนประกอบของการเล่นนั้น (complementary play) และร่วมเล่นกับผู้อื่นอย่างมีบทบาทเต็มที่ (cooperative play) ซึ่งเด็กปกติทุกคนจะมีพัฒนาการทาง

การเล่นเป็นไปตามนี้ และเมื่อเด็กได้มีโอกาสเล่นกับเพื่อน ๆ เด็กก็จะเรียนรู้วิธีการอยู่กับเพื่อน รู้จักสร้างสัมพันธ์ไมตรีในระหว่างเพื่อน ๆ ด้วยกัน รู้จักการทำงานร่วมกัน เห็นอกเห็นใจกัน รู้จักแบ่งปันสิ่งของ รู้จักรับผิดชอบ นอกจากนี้การเล่นยังสอนให้เด็กรู้จักเหตุผล และรู้จักกฎเกณฑ์ต่าง ๆ สามารถจัดตัวเองเข้ากับสังคม ทำให้อยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญาการเรียนรู้

ในขณะที่เล่น เด็ก ๆ จะสำรวจ ค้นหา ทดลองสิ่งใหม่ ๆ ที่อยู่รอบตัว ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ รู้จักสิ่งต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมที่เขาเล่น นอกจากนี้การเล่นยังช่วยให้เด็กเกิดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และพัฒนาในด้านภาษา ก็จะเห็นได้ว่าในเด็กเล็ก เด็กเรียนรู้การกระโดดเขย่ง ทำให้เกิดทักษะในการเคลื่อนไหว การทรงตัว รู้จักจังหวะต่าง ๆ และการพูดจาติดต่อกัน ในขณะที่เล่นทำให้เด็กรู้คำศัพท์เพิ่มขึ้น เพิ่มพูนความสามารถในด้านความเข้าใจภาษา ซึ่งจะทำได้สามารถติดต่อกับและเข้ากับคนอื่นได้ดี นอกจากนี้ในขณะที่เล่นเด็กยังมีโอกาสใช้ประสบการณ์ความรู้สึกรู้สึกต่าง ๆ เช่น ตามองวัตถุต่าง ๆ หูรับฟังเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้ลิ้มรส ผิวหนังรับความรู้สึก ร้อน เย็น กด บีบ ได้ทดลองค้นคว้า สืบเสาะ ทำให้ประสบการณ์ความรู้สึกรู้สึกมีความไวเพิ่มขึ้น เด็กจะสามารถรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับนี้เข้าด้วยกัน ทำให้เกิดเป็นความคิดและเหตุผล การคิด-สนใจก็ขึ้น และมีพัฒนาการด้านเชาวน์ปัญญา ซึ่งจะช่วยให้เด็กเหล่านี้สามารถปรับตัวได้ดีในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ แนวความคิดนี้ ปิอาเจต์ (Jean Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิสเซอร์แลนด์ ซึ่งค้นคว้าเรื่องพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กตั้งแต่วัยแรกเกิดต่อเนื่องไปจนถึงภาวะสูงสุดของการคิดและการเข้าใจ ปิอาเจต์อธิบายว่าในชีวิตของเรานั้นจะต้องมีการปรับตัวอยู่เสมอทั้งทางด้านสรีระ และด้านความคิดความเข้าใจ เพื่อให้เกิดความสมดุลย์ การปรับตัวนั้นอาศัยกระบวนการพื้นฐานสองแบบ ซึ่งทำงานต่อเนื่องกันสนับสนุนกัน และมีอาจจะขาดจากกันได้ ปิอาเจต์ เรียกว่า assimilation และ accommodation

กระบวนการที่เรียกว่า assimilation นั้นจะทำหน้าที่เมื่อเรารับรู้ข้อมูลใด ๆ ก็ตาม เกี่ยวกับสิ่งของหรือเหตุการณ์จากภายนอกตัวเราเข้ามาตีความหมายตามระดับความสามารถเท่าที่มีอยู่ในตัวเรา ตามระดับสติปัญญาของเรา

เท่าที่จะรู้ต่อสิ่งนั้น ๆ ได้ พยายามที่จะนำเอาข้อมูลที่ได้รับจากสิ่งของและเหตุการณ์นั้น ๆ มาปรับให้เข้ากับความรู้เดิมที่มีอยู่ ดังนั้นถ้าข้อมูลใหม่นั้นแตกต่างมากเกินไป จากข้อมูลเดิมที่เรามีสะสมอยู่ในโครงสร้างของสติปัญญา เราก็จะไม่สามารถเข้าใจข้อมูลใหม่นั้นได้ทั้งหมด ต้องปรับข้อมูลก่อนจึงจะรับเข้าไปในโครงสร้างของสติปัญญาได้ ส่วนกระบวนการที่เรียกว่า accommodation นั้นคือ กระบวนการครบกั้นข้าม ทำหน้าที่ปรับโครงสร้างที่มีอยู่แล้วภายในให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอกได้คือมนุษย์จะต้องปรับโครงสร้างความคิดหรือโครงสร้างทางสติปัญญาของตนเองให้เหมาะสมกับประสบการณ์ที่จะรับเข้าไปเปรียบเสมือนเมื่อเวลาเราจะรับประทานอาหาร ถ้าจะเคี้ยวอาหารขนาดชิ้นใหญ่ ๆ และแข็ง ก็จะต้องปรับการทำงานของอวัยวะและกล้ามเนื้อให้เหมาะกับขนาด และความแข็งของอาหารนั้น กระบวนการทั้งสองนี้ทำงานพร้อมกันตลอดเวลา เพื่อช่วยรักษาความสมดุล ความสมดุลนั้นจะเกิดขึ้นชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เมื่อกระบวนการทั้งสองอย่างนี้เกิดขึ้นในภาวะเท่า ๆ กันก็จะเกิดความสมดุลขึ้น อันแสดงถึงการรับรู้ข้อมูลจากภายนอกและการปรับโครงสร้างจากภายในเกิดความลงรอยกันพอดี

กระบวนการทั้งสองนี้ไม่จำเป็นจะต้องลงรอยสมดุลกันอยู่ตลอดเวลา กระบวนการหนึ่งในบางขณะอาจทำหน้าที่มากกว่าอีกกระบวนการหนึ่ง ในกรณีที่ accommodation เกิดขึ้นมากกว่า เราจะสังเกตว่าการแสดงพฤติกรรมจะออกมาในรูปแบบของการเลียนแบบ การเอาอย่าง การเอาความคิดของผู้อื่นมาเป็นของตนอย่างไม่เปลี่ยนแปลงเลย เมื่อ assimilation เกิดขึ้นมากกว่าพฤติกรรมจะแสดงออกมาในรูปแบบของการเล่น การแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนออกมาซึ่งอาจจะไม่เหมือนความจริงตามของเดิมเสียทีเดียว มีความแตกต่างแปลกใหม่ ออกไปบ้าง ได้แก่ การมีจินตนาการ การคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

5. พัฒนาการทางจิตจริยธรรม

เมื่อเด็กได้เล่นกับเด็กอื่นทำให้เด็กรู้ว่า การทำดีจะช่วยทำให้เพื่อนหรือผู้อื่นได้รับความสนุกสนานพอใจ การทำไม่ดีจะทำให้ผู้อื่นไม่พอใจ ในครั้งแรกเด็กจะมีความรู้สึกในเรื่องของความผิดหรือถูกในเหตุการณ์ง่าย ๆ เช่น รู้ว่าการหยิบของเพื่อนไปเล่น โทษเจ้าของไม่ยินยอมเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง หรือการเล่นกับเพื่อนรุนแรงไปจะทำให้เพื่อนเจ็บ เมื่อโตขึ้นเด็กจะทราบว่าผลของการพูดจริง

หรือพูดเท็จเป็นอย่างไร ขึ้นต่อไปเด็กจะทราบว่าการเล่นชู้ตบิณฑนาจะทำให้เพื่อน ไม่สบายใจ เป็นการทำความรู้สึกของเพื่อน เมื่อถึงวัยรุ่นเด็กรู้จักรับผิดชอบ ในการชดใช้หนี้สิน ชื่อตรงต่อเพื่อน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการเล่นช่วยให้เด็กรู้จัก การกระทำที่ถูกต้อง ถูกวิธี รู้จักความยุติธรรม รู้แพ้ รู้ชนะ รู้จักการให้และการรับ รู้จักการซื้อสัปดาห์ก่อนหมู่คณะ รู้จักควบคุมตัวเอง และฝึกฝนให้เป็นคนอกทน (นิภา ลิ้มบุรพหงษ์ 2526:69-70, นิรมล ชยุตสาทกิจ 2527:13-18, ประไพพรรณ ภูมิอุทิศสาร 2526:58-59, ศรีสมวงศ์ วรรณศิลป์ 2520:3-9)

ลักษณะการเล่นและวิธีเล่นที่จะช่วยเสริมพัฒนาการตามวัยของเด็ก อาจจำแนกได้ดังต่อไปนี้ (กองงานวิทยาลัยพยาบาล 2526:119-125, พูนสุข บุญยสวัสดิ์ 2528:8-17, Donna Juenker 1971:32-57, Dorothy R. Marlow 1977:514-515, : 627-629, Florence G. Blake 1970:563-564)

อายุ 0-2 เดือน เด็กวัยนี้มีความพอใจแต่ความต้องการขั้นพื้นฐานคือ อากาศ อาหาร พักผ่อน ขับถ่าย และการดูแลร่างกาย เด็กต้องการการสัมผัส ใกล้ชิดทางร่างกาย ฉะนั้น การเล่นกับเด็กให้เพลิดเพลิน ได้แก่ การอุ้มนั่งกัก อุ้มเดินเล่น พูกลูกเล่นด้วย เด็กจะเหยียดแขน ขา บิดตัวไปมาเป็นการผ่อนคลาย

อายุ 2-2 1/2 เดือน รู้จักการใช้สายตา การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของ ร่างกาย รู้จักการฟังเสียง เด็กจะชอบดูและเคลื่อนไหว ควรชวนของเล่นที่มีสี ฉูดฉาดและมีเสียงไว้ให้ดู ในระยะไม่เกิน 8 นิ้ว เช่น โม่บายบลาคะเบียน เศษ ผ้าสีต่าง ๆ มีกรังกริ่งที่ปลาย ไม้ไผ่ทาสี ผูกเรียงใกล้ ๆ กัน และมีเสียงเวลา ลมพัดหรือของเล่นที่มีสีสกลไส และมีเสียงกรังกริ่งใส่ในมือเด็ก เวลาที่ขยับไปมา เด็กจะชอบมาก เช่นลูกกระพรวน

อายุ 2 1/2-3 เดือน มีการใช้สายตากับการใช้มือสัมพันธ์กันมากขึ้น จึงชอบ เล่นบักขี้กิ้งที่มองเห็นและยื่นมือไปถึง ของเล่นควรเป็นลูกบอลนุ่ม ๆ ขวานไว้ เหนือเปลหรือเตียง ให้ห่างจากตาประมาณ 10 นิ้ว เวลาเด็กค่อยหรือบักไปมา ถ้ามีเสียงยิ่งดี

อายุ 3-4 เดือน รู้จักใช้มือจับสิ่งต่าง ๆ และสังเกตด้วยการสัมผัสว่า แข็งหรือนุ่ม เด็กจึงชอบเล่น และ จับ สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ตัว ของเล่นควรเป็นแบบ คานมหาสนุก ซึ่งไม่กว้างหรือโยนค้อนนี้เด็กไปอีกทางหนึ่ง เพื่อไม่ให้เด็กหงุดหงิด

อายุ 4-6 เดือน อยากรู้อยากเห็น แขนออกไปแตะและจับวัตถุต่าง ๆ มากขึ้น ควรหาของต่าง ๆ ให้เด็กดู และจับมาก ๆ เช่น ตุ๊กตายางเป็นรูปต่าง ๆ มีผิวหยาบแต่นุ่ม ลูกบอลทำด้วยผ้าล้าหรือผ้าลินิน ๆ ถ้ามีเสียงดังเวลาที่กำ บีบ เขย่า เด็กยิ่งชอบ ของเล่นอาจเป็นกล่องกระดาษแข็งสีต่าง ๆ บรรจุเมล็ดผลไม้ไว้ข้างในก็ได้ แต่สิ่งที่ให้เด็กจับต้องเป็นวัตถุที่ไม่มีพิษภัย หรือเป็นอันตรายเมื่อเด็กเอามาใส่ปาก ชอบเล่นน้ำเวลาอาบน้ำ ควรให้ของเล่นที่ลอยน้ำได้ เช่น ตุ๊กตาทำด้วยยางหรือพลาสติก ลูกบอลใส ๆ มีของอยู่ข้างใน และมีเสียงเวลามันกระเพื่อมเพื่อฝึกให้เด็กใช้มือ นิ้วมือหยิบจับสิ่งต่าง ๆ สังเกตการเคลื่อนไหวของสิ่ง-
ลอยน้ำได้

อายุ 6-8 เดือน เป็นวัยที่ฟันจะเริ่มขึ้น เด็กจะรู้สึกคันเหงือก เมื่อฟันใกล้ขึ้นควรให้ยางหรือพลาสติกสำหรับกัด อาจใช้ผักสดชิ้นโต ๆ ก็ได้ เช่น แคนกวางคว้านเมล็ดออกล้างให้สะอาด นอกจากนี้ ควรให้เล่นของเล่นที่ฝึกการใช้มือ นิ้วมือให้คล่องขึ้น เช่น เล่นลิ้นชัก เล่นกระดาษ และฉีกกระดาษ ฝึกการสังเกต และการเคลื่อนไหวสายตา เช่น เล่นกับเงาในกระจก เล่นจ๊ะเอ๋ หรือซ่อนหาของเล่นโซลาน เตินโต้ หมุนโต้ มีเสียง

อายุ 8-9 เดือน ชอบโยกตัวเป็นจังหวะเวลาได้ยินเสียงเพลง ชอบจับสิ่งของต่าง ๆ สนใจเรื่องน้ำหนัก รูปร่าง พยายามนำสิ่งของต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกันแล้วจับแยกออก ฝึกให้เด็กมีโอกาสหยิบโยยให้ลูกบอลใหญ่ ๆ กลิ้งตามพื้น เด็กจะตีบตาม

อายุ 9-10 เดือน ชอบหยิบของเล็ก ๆ โยยใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ ชอบเล่นรูและชอกต่าง ๆ คามแก้วอิ ของเล่นควรเป็นกล่องหรือหีบเจาะรูไว้ข้างบนใหญ่พอที่เด็กจะหยิบของชิ้นเล็ก ๆ ใส่ลงไปได้ ชอบเล่นดึงเชือกที่ติดกับของเล่น ทำให้ของเล่นเคลื่อนที่ได้

อายุ 10-12 เดือน เด็กจะหัดยืนโดยเหนี่ยวตัวเองโดยการเกาะเก้าอี้ เกาะเครื่องเรือน ชอบเล่นคบแผละ และเลียนแบบการกระทำของผู้ใหญ่

อายุ 1-1 1/2 ปี เด็กจะสนุกกับสิ่งใหม่ ๆ ที่พบเห็น ชอบปีนป่ายขึ้นบันได มุกได้โต๊ะ เข้าไปใต้ตู้ ชอบขว้าง ป่า ทอก ถอกให้หลุค ของเล่นคาร์ เป็นพวก กล้อง กระจก ภาชนะต่าง ๆ ที่ไม่แตก ซึ่งมีรูปร่างต่าง ๆ ทึบไม้ใหญ่มีล้อ เลื่อนให้เด็กผลักเล่นบนพื้นปูนแข็ง หรือขวางของลงไปน้ทึบ และกระดานค้อนตอก ผักการทรงตัวโดยการให้เล่นของที่ลากไปมาได้ เช่น ขบวนการไฟที่ทำด้วยไม้ และแยกเป็นคันว ใต้ ให้เด็กได้พัฒนาความรู้สึกในการสัมผัส และทำให้เกิดการ เรียนรู้ว่สิ่งของใบบ้างที่ลอยน้ำหรือจมน้ำ โดยการให้เด็กเล่นกับน้ำ เช่น นำ ขวคพลาสติกที่ตักและเจาะรูให้น้ำไหลใค้มาให้เล่น หรือให้เด็กทดลองทิ้งสิ่งของ ต่าง ๆ ลงไปในน้ำเพื่อดูว่อะไรบ้างลอยน้ำหรือจมน้ำ

อายุ 1 1/2-2 ปี ชอบเคลื่อนไหวและพยายามทำสิ่งยาก ๆ ซึ่งเป็นการ ควบคุมและฝึกกล้ามเนื้อ และทำให้เกิดความมั่นใจในตัวเอง ชอบเล่นของที่ลากจูง และผลักไปมาได้ กระดานค้อนตอก ไม้บล็อก ขนาดและรูปร่างต่าง ๆ กันประมาณ 5-6 ชิ้น ทึบหรือกล่องซ้อนเป็นเกาหรือเป็นชุก อาจทำด้วยไม้ พลาสติก หรือกระ- ดาษแข็งให้เด็กจับเรียงขนาดหรือซ้อนกัน เช่น ด้วยพลาสติก หม้อเล็ก ๆ กล่อง มีรู เป็นรูปร่างต่าง ๆ ให้เด็กเลือกหยิบบล็อกรูปทรงหย่อนลงรูตามรูปร่างได้ ของเล่น ที่เป็นภาพลุดอยู่ในกรอบเป็นชุกเรียงลำดับขนาดใหญ่ไปเล็ก หรือสั้นไปยาว และถอกออกเรียงใหม่ได้ ภาพตัดค่อประมาณ 3-6 ชิ้น เป็นรูปต่าง ๆ เช่น บ้าน ลัศว์ อาจทำด้วยพลาสติก ไม้ กระดาษแข็งให้เด็กนำมาเรียงกัน โดยวิธีลองผิด ลองถูก ลูกบ๊คนขนาดใหญ่สีต่าง ๆ มีเชือกเหนียว ๆ สำหรับร้อยลัศว์หรือตุ๊กตา หรือลูกบอลที่ทำด้วยวัสดุนุ่ม ๆ เช่น ผ้ายางให้เด็กจับขย้าเล่น หรือโยนเล่นแบบ ลูกช่วง ตุ๊กตาว่ายน้ำได้เวลาไหลาน หรือบีบถุงลมแล้วกระโดดได้ ขึ้นบันไดอาจ ทำด้วยพลาสติกหรือไม้หรือเป็นทึบแข็งไปใหญ่ ๆ ให้เด็กวางซ้อนเรียงเป็นบันได หรือใช้เก้าอี้เตี้ย ๆ ให้เด็กก้าวเล่น กระโดดขึ้นลงของเล่นที่ใช้ตักดวงทรายเล่น ในบ่อทราย เช่น หลัว ซ้อน ถึงทำด้วยพลาสติก

อายุ 2-3 ปี เด็กเกินซาตรงและยืนซาช้คกันไค้มากขึ้น ควรให้เล่น เกี่ยวกับการทรงตัว และให้วิ่งปีนป่าย กระโดด เขย่ง ควมผ้า ชอบเล่นของ เล่นที่ออกแรงมาก ๆ เช่น ของเล่นที่ตีออกและใส่ใหม่ไค้ ลูกบอลลูกโต ๆ แต่

เขา ๗ สำหรับเล่นเตะและขว้างเล่น กระดานค้อนคอก ชีร์ถจักรยาน 3 ล้อ ชอบเล่นเลียนแบบการกระทำของผู้ใหญ่ เช่น การแข่งตัว การทำงาน ควรหาของเล่นเป็นพวกตุ๊กตามีเสื้อผ้าสวมกอดได้ ของใช้ในบ้านจำลอง เช่น หม้อข้าว หม้อแกง เตา กะทะ เตาเร็ค ที่รองเร็ค โต้ะแก้ว อี้ เคียงนอนเล็ก ๗ ภาพตัดค่ออย่างง่าย ๗ ภาพค่อปลาย (โตมิโน) กล่องหยอกคบล้อกรูปทรงต่าง ๗ และให้เล่นสร้างสิ่งต่าง ๗ ค้วยไม้บล็อกล

อายุ 3-4 ปี เด็กวัยนี้กล่อมเนื้อใหญ่ที่แขน ขา แข็งแรงขึ้น ควรส่งเสริมให้วิ่ง กระโดด ปีนป่าย การควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อเล็กที่มือที่ขึ้น การทรงตัวที่ขึ้น ควรให้เล่นของเล่นที่สวมเข้ากันได้ คึงออกมาได้ และของเล่นที่หมุนเป็นเกลียวเล่นโดยรับของเขา ๗ และควรฝึกให้ผูกเชือกกรองเท้า ตีคกระคุมเสื้อเอง ควรฝึกให้เค้นบนกระดานแผ่นเคียว เค้นบนเส้นตรง ยืนขาเคียว ชอบการเล่นที่เพิ่มความรุนแรงพลิกแพลงและโลกโฉน ควรฝึกให้รู้จักมัดมัดตัว กลิ้งตัว ปีนป่ายและกระโดดจากที่สูง ชอบการเล่นอิสระ การเล่นเลียนแบบลักษณะท่าทางของบุคคลและสัตว์ การเล่นสมมุติกับตุ๊กตา การเล่นประกอบเรื่องนิทาน การแสดงท่าทางประกอบเพลงหรือกิจกรรมเข้าจังหวะ และเริ่มสนใจการเล่นเป็นกลุ่มเล็ก ๗ กับเด็กอื่น

อายุ 4-5 ปี การเจริญเติบโตของลำตัวท่อนบนช้า แขนและขายาวมือสั้น เท้าเจริญช้า ควรส่งเสริมให้กระโดด กระโดดเชือก เขย่ง ปีนป่าย ฝึกให้เล่นผาคโฉน เล่นเกมที่เน้นการควบคุมความเร็วของร่างกาย เช่น เกมที่เล่นเป็นวงกลม ไล่จับ สายตาสามารถมองเห็นไกล ๗ สายตาและมือทำงานประสานกันไ้รวดเร็วและคึขึ้น ควรให้เล่นกับลูกบอลใหญ่ ๗ ให้โยน เหวียง วิ่งรับ โยนชิงช้า ว่ายน้ำ เล่นบทบาทสมมุติ เช่น เล่นเกี่ยวกับบ้าน พ่อแม่ลูก เกี่ยวกับร้านขายของ สามารถเล่นและทำงานเป็นกลุ่มได้ เช่น มอญซ่อนผ้า ทำตามผู้นำ วิ่งเปี้ยว ควรฝึกและส่งเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ เช่น โคมิโนชุกตัวเลข กระดานจำแนกจำนวน ฝึกการสังเกต และเปรียบเทียบ เช่น กระดานเปรียบเทียบ สี กล่องหยอกสี กระดานเปรียบเทียบความเหมือน ความต่างและหาความสัมพันธ์

ของสิ่งต่าง ๆ ของเล่นที่ฝึกการใช้ประสาทสัมพันธ์ (coordination) ซึ่งเป็น
 ของเล่นที่เด็กจะได้ตอก ค้อน หยอก กด ร้อย บักเย็บ ผูก เข็ม รุก เช่น
 กระจกานค้อนตอก กระจกานบักหมุด ลูกบักเม็ดโต ๆ ใช้เชือกร้อยได้ ฝึกติดกระดุม
 รุกซิป ผูกโบว์ ของเล่นที่ให้เล่นเลียนแบบและสมมุติตามจินตนาการ เช่น ของเล่น
 จำลองบ้าน เครื่องเรือน ของใช้ต่าง ๆ ตุ๊กตา หุ่น เครื่องแบบทหาร ตำรวจ
 ของเล่นที่ให้เล่นสร้างและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เช่น ไม้บล็อกขนาดและ
 รูปทรงต่าง ๆ วัสดุที่ใช้วาดภาพ วัสดุที่ใช้ในการปั้น วัสดุที่ใช้ในการประดิษฐ์ เช่น
 แป้งเปียก กระจกาส ใยไม้ เศษผ้า เศษเชือก ของเล่นที่ส่งเสริมประสบการณ์
 เกี่ยวกับโครงสร้าง กลไกของเล่น เช่น ของเล่นที่เคลื่อนที่ได้ด้วยแรงลม ไช
 ลาน ใช้แบบคอรี และมีเครื่องบังคับต่าง ๆ ของเล่นลอยน้ำแบบต่าง ๆ ทำด้วย
 ยาง ของเล่นที่ฝึกการแก้ปัญหาและกล้าแสดงออก เช่น เกมหาทางออก เกมการ
 ใช้แบบคอรี

วัยเรียน (อายุระหว่าง 7-12 ปี) วัยนี้กล้ามเนื้อใหญ่และเล็กของ
 ร่างกายมีการประสานกัน การประสานงานของกล้ามเนื้อใหญ่ ทำให้เด็กมีกิจ
 กรรมกว้าง ๆ พัฒนาการทางสมองของเด็ก อยู่ในขั้นที่เกิดความคิดรวบยอด มี
 เพื่อน มีภาษาเฉพาะที่ใช้ในกลุ่ม การเล่นค่อย ๆ เปลี่ยนจากการเล่นสมมุติไปสู่
 การเล่นที่ใกล้ความเป็นจริง การเล่นโดยใช้กำลังกายที่มีอยู่ แต่เริ่มเล่นมีหลัก
 เกณฑ์มากขึ้น สนใจการเล่นอย่างเดียวอยู่ได้นาน ๆ ชอบเล่นกีฬาชนิดแข่งขันกัน
 ควรฝึกให้เด็กเป็นคนเคารพกฎเกณฑ์ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ว่าอะไรผิดอะไรถูก อาจให้
 เด็กเริ่มมีส่วนช่วยงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ บ้าง เช่น ให้ซักเสื้อผ้าของตนเอง จัก
 โต๊ะอาหารและล้างจาน เครื่องเล่นที่ฝึกการอ่านและการเขียน หักดินสอสี กระจก
 ภาษาวาดเขียน หนังสือที่ให้ความรู้รอบตัว รายการทางโทรทัศน์ที่เหมาะสม เริ่ม
 สนใจกีฬา คนตรี การสะสมสิ่งของต่าง ๆ เช่น แสตมป์ เป็นต้น

วัยรุ่น (อายุ 12-16 ปี) เด็กกำลังอย่างเข้าสู่วัยรุ่น จะสนใจฝึกทักษะ
 ในสิ่งที่ตนชอบ เช่น เด็กชายชอบใช้เครื่องมือช่างไม้ ตอกตะปู ชันสกรู เล่น
 ประกอบหุ่นรถ เครื่องบินหรือเรือ เด็กหญิงเริ่มสนใจเย็บผ้า การทำดอกไม้กระ
 ดาษอย่างง่าย ๆ ควรจัดของเล่นที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตของร่างกาย และ

เสริมสร้างสติปัญญาความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนทักษะความถนัดเฉพาะตัว และควรเป็นเครื่องเล่นที่สามารถเล่นร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนาการบ้านสังคม เช่น หนังสือค้าง ๆ เครื่องเล่นทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เครื่องดนตรี เป็นต้น

การจักการ เล่นสำหรับเด็กป่วยในโรงพยาบาล

เด็กที่เจ็บป่วยอยู่ในโรงพยาบาลต้องการการเล่นเป็นอย่างมาก เพราะเขาต้องออกจากบ้าน จากบุคคลแวดล้อมที่คุ้นเคย มาสู่สถานที่แปลกแตกต่างออกไป ได้พบคนที่แปลกหน้าในขณะที่สภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ของเขา ไม่ปกติอยู่แล้วจากพยาธิสภาพที่กำลังรุมเร้าอยู่ หรือในรายที่เด็กต้องประสบกับกรรมวิธีการตรวจวินิจฉัย และการรักษาพยาบาลที่นำความน่ากลัว ความเจ็บปวดทรมานต่าง ๆ มาสู่ จึงจำเป็นต้องมีการเล่น เพื่อช่วยให้เด็กได้ระบายความคับข้องใจ ความว่าเหว่ความเจ็บปวดทั้งหลายผ่านการเล่น รวมทั้งเป็นการหันเหความสนใจ ความหมกมุ่นอยู่กับความเจ็บปวด ความกลัวไปสู่ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เด็กจะได้ผ่อนคลายความเคร่งเครียด ยอมให้ความร่วมมือในการรักษาพยาบาล เป็นผลให้ระยะเวลาการเจ็บป่วยสั้นลง และยังได้ผลประโยชน์ต่าง ๆ เช่น ได้เรียนรู้หรือฝึกฝนทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในรายที่มีการสูญเสียหน้าที่ของอวัยวะใดเป็นบางส่วน หรืออวัยวะส่วนนั้น ๆ ต้องฟื้นฟูสมรรถภาพ จึงถือได้ว่าเป็นการบำบัดอาการเจ็บป่วยได้ ความสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือระยะที่เด็กเจ็บป่วยการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กไม่ได้หยุดยั้ง ฉะนั้นพยาบาลจึงมีบทบาทสำคัญที่จะส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก ทั้งในยามปกติและยามเจ็บป่วย ซึ่งโคโรอี อาร์ มาโลว์ (Dorothy R. Marlow) ได้ให้เหตุผลถึงความจำเป็นที่พยาบาลจะต้องเข้าใจกระบวนการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กไว้ดังนี้

1. เพื่อจะได้ตัดสินใจว่าเด็กที่เข้ารับการรักษาและอยู่ในความดูแลนั้นมีการเจริญเติบโตที่ปกติหรือไม่ จะได้ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสม
2. เพื่อให้เข้าใจความแตกต่างของพฤติกรรมของเด็กแต่ละกลุ่มอายุ ซึ่งจะช่วยให้พยาบาลได้วางแผนในการดูแลเด็กป่วยแต่ละคนร่วมกับบุคลากรในทีมสุขภาพได้อย่างสมบูรณ์

3. ช่วยให้เข้าใจสาเหตุของการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นในเด็กทุกกลุ่มอายุ
4. เพื่อนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ในการดูแลเด็กป่วย และทั้งยังสามารถสอนบิดามารดา หรือผู้ปกครองเด็กในการดูแลเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่ดีต่อไปด้วย
5. เพื่อจะได้ปรับปรุงการพยาบาลให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กป่วยทุกอายุ (Dorothy R. Marlow 1972:18)

นอกจากนี้ เจ จี ฟอกซ์ (J.G. Fox) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความต้องการทางอารมณ์ของเด็กป่วยไว้ว่า การจับห่อผู้ป่วยเด็กคล้ายๆ บ้าน จะไม่ทำให้เด็กรู้สึกกลัวต่อสถานที่ แนวความคิดในการดูแลเด็กทั้งหมดจะต้องมีการวางแผนเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กเหมือนกับเด็กอยู่ในครอบครัว และเพื่อให้ระยะเวลาที่อยู่ในโรงพยาบาลของเด็กมีความเครียดน้อยที่สุด ความต้องการอันแรกของเด็ก คือ ความสัมพันธ์ที่มั่นคง ดังนั้นภายในเวรหนึ่ง ๆ เด็กควรจะได้รับการดูแลจากพยาบาลเพียง 1 คน เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าเป็นพยาบาลของเขาอันเป็นการตอบสนองความต้องการแม่ ทดแทนขณะที่แม่จริงไม่อยู่ เมื่อเด็กเริ่มคุ้นเคยกับพยาบาล เขาจะเกิดความไว้วางใจ เมื่อเด็กเกิดอาการกลัวและว่าเหว่ พยาบาลสามารถจะตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้ โดยให้ความสนิทสนมกับเด็ก ซึ่งก็สามารถทำได้หลาย ๆ วิธี รวมทั้งการเล่นกับเด็กด้วย ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าพยาบาลไม่ได้ร่วมเฉพาะในการพยาบาลที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดเท่านั้น แต่ยังร่วมเวลาที่มีความสนุกสนานด้วย (J.G. Fox 1976:46-47)

ประนอม รอดคำดี กล่าวไว้ว่า การเล่นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเด็ก เหมือนกับที่ผู้ใหญ่ต้องทำงาน เด็กป่วยแต่ละคนมีความเป็นเอกบุคลิก ที่ผู้เกี่ยวข้องทุกคนต้องเข้าใจ นับแต่ความต้องการคามวัย ความประสพการณ์เดิมที่มีต่อสภาพต้านร่างกาย จิตใจ รวมทั้งปฏิกิริยาที่มีต่อสภาพแวดล้อมและการแสดงออกของผู้อยู่รอบข้าง เด็กบางคนมาจากครอบครัวที่มีลูกคนเดียว ไม่เคยมีเพื่อนมาก่อน อาจปรับตัวยากที่จะเรียนรู้บทบาทใหม่ในการเป็นผู้ให้หรือแบ่งปันของเล่น ของใช้ ในโรงพยาบาลหรือแม้แต่การเป็นเจ้าของแพทย์ เจ้าหน้าที่ ผู้ดูแลเขาเองกับ

เด็กป่วยอื่น ๆ ในโรงพยาบาล โดยเฉพาะเด็กในวัย 1-3 ขวบ หรือวัยที่เรียกว่า วัยแห่งการปฏิเสธ (พ่อแม่คือ แม่จอมคือ) การช่วยให้เด็กวัยนี้ปรับตัวให้อยู่ในโรงพยาบาลอย่างมีความสุขขึ้น เป็นสิ่งที่ท้าทายเท่า ๆ กับการเรียกร้องให้เด็กก่อนวัยรุ่นและวัยรุ่น ที่ต้องเจ็บป่วยอยู่ในโรงพยาบาลเป็นเวลานานให้มีกำลังใจมากขึ้น ให้สนใจสิ่งแวดล้อมมากกว่าตนเอง ในรายเด็กเล็ก ๆ โรงพยาบาลมักจะอนุญาตให้พ่อแม่เด็กอยู่ด้วยไม่จำกัดเวลาเยี่ยม พ่อแม่จึงควรมีการเตรียมตัว เตรียมใจ รวมทั้งรู้วิธีการที่จะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ ทั้งตัวพ่อแม่และเด็ก โดยการแบ่งเวลาให้กับการเล่นกับลูก หรือช่วยเป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างลูกกับเด็กป่วยอื่น ๆ หรือกับเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาล เพราะเด็กป่วยจะไวต่ออารมณ์ ความรู้สึกของพ่อแม่หรือผู้ใกล้ชิดใ้คืออย่างที่เรานึกไม่ถึง เมื่อเขาเห็นว่าพ่อแม่มีความเครียด กังวล เขาจะไม่สบายใจ เด็กเล็ก ๆ ก็จะมีอาการงอแงโยเย แต่เมื่อพ่อแม่คลายความเคร่งเครียด หุ่คหุ่ เล่นกับเขา หรือแสดงท่าทางไว้วางใจ ศรัทธาในตัวเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล เด็กจะมีท่าทางผ่อนคลาย มีความสุข ยอมให้ความร่วมมือในการรักษาพยาบาล เป็นผลให้ระยะเวลาการเจ็บป่วยสั้นลงและยอมปฏิบัติตามคำแนะนำ ขณะกลับมาอยู่ที่บ้านโอกาสที่จะกลายเป็นโรคหรือเจ็บป่วยอีกก็ลดน้อยลงด้วย

การเล่นของเด็ก ต้องการการเรียนรู้ตามลำดับขั้นเหมือนกับการเรียนรู้ อย่างอื่น เด็กจะเริ่มเล่นอวัยวะหรือส่วนของร่างกายของตนเอง เช่น การเคลื่อนไหวไปมาหรือการส่งเสียงต่าง ๆ ก่อนที่จะรู้จักเล่นกับสิ่งของหรือบุคคลรอบข้าง ซึ่งเป็นเสมือนการปูพื้นฐานความสามารถในการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับบุคคลอื่นต่อไปข้างหน้า ถึงแม้ว่าวัตถุประสงค์ในการเล่นจะเหมือนกันในเด็กทุกคน คือ ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน แต่เราจะสังเกตว่าเด็กแต่ละคนจะมีวิธีการเฉพาะตัวในการค้นพบวิธีเล่น วิธีจับต้องของเล่นหรือการเล่นโดยไม่ซ้ำแบบใคร การปล่อยให้เด็กมีอิสระเต็มที่ขณะเล่น จึงเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง บุกฝึ้งความเป็นผู้รู้จักริเริ่ม รวมทั้งได้ระบายความรู้สึก อารมณ์อย่างอิสระ โดยเฉพาะในเด็กขณะเจ็บป่วย ความต้องการที่จะปลดปล่อยความทุกข์ ความไม่สบาย ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ย่อมมีมากกว่าปกติ ผู้ดูแลจึงควรตระหนักถึงการอำนวยความสะดวกที่มีส่วนกระตุ้นให้เด็กป่วยมีอิสระ และความพร้อมที่จะ

เล่นด้วยความปลอดภัย สบายใจ โดยเฉพาะสีหน้า ท่าทาง ของผู้ดูแลที่ให้ความอบอุ่นคุ้นเคย สม่่าเสมอกับเขา แนะนำให้เขารู้จักสถานที่ของใช้รอบข้าง อนุญาตให้จับต้อง มีส่วนเป็นเจ้าของอย่างเต็มที่ (ประนอม รอคค่าคี 2524: 102-103)

ไซเพียนและคณะ (Scipien 1975:453) ได้กล่าวว่า การให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยเด็ก พยาบาลควรมีหลักข้อไปนี้คือ " ให้การดูแลด้านจิตใจแก่เด็กและครอบครัว จักกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งลาธามและเฮคเกิล (Latham and Heckel 1972:232) ได้ให้ความเห็นว่าการจัดให้เด็กมีสิ่งที่เพลิดเพลินและหักผ่อนให้เหมาะสมกับอายุ ความสามารถของร่างกายและความสนใจของเด็ก จะเป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งช่วยให้พยาบาลเกิดทักษะในการดูแลผู้ป่วยเด็ก ดังนั้นผู้รับผิดชอบการจัดการเล่น จึงต้องมีการวางแผนการจัดโดยคำนึงถึงข้อมูลสำคัญ ๆ เช่น

ก. อายุและภูมิหลังของครอบครัว ทารก และเด็กเล็กที่พ่อแม่พักอยู่ด้วยในโรงพยาบาล หรือให้เยี่ยมได้บ่อยโดยไม่จำกัดเวลาเยี่ยม พ่อแม่ควรได้รับคำแนะนำในการเตรียมตัวเตรียมใจ (โดยเฉพาะการมาอยู่โรงพยาบาลครั้งแรก) รู้จักวิธีการผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ ทั้งของพ่อแม่และเด็ก

ข. ความสามารถพิเศษหรือความสนใจ เช่น เด็กบางคนมีความสามารถพิเศษในการเล่นดนตรี เด็กบางคนชอบวาดภาพ บางคนชอบเล่นนิทาน เป็นต้น

ค. ลักษณะของการเจ็บป่วย รวมทั้งผลการวินิจฉัย และการทำนาย การดำเนินของโรค ซึ่งมีผลต่อความจำกัดของร่างกายและจิตใจ เช่น เด็กที่ผ่าตัดเกี่ยวกับนิยน์ตา ควรใช้สายตาน้อยลง จึงควรจัดกิจกรรมที่กระตุ้นประสาทสัมผัสด้านอื่นแทน เด็กที่แพ้ฝุ่น มีอากาศหอบ ก็ไม่ควรให้ของเล่นที่มีขนยาว มีชอกมุมที่สะสมฝุ่นละออง เช่น ตุ๊กตาสัตว์รูปต่าง ๆ เด็กที่เป็นโรคหัวใจก็ควรหลีกเลี่ยงการหึ่งนิทาน หรือคูโทรทัศน์ที่ตื่นเต้น สยองขวัญ หลีกเลี่ยงการจัดกิจกรรมที่มีการแข่งขันที่ไม่เพิ่มความเครียดเพิ่มการทำงานของหัวใจ

เด็กที่ถูกจำกัดการเคลื่อนไหว เช่น เด็กที่มีกระดูกหักต้องเข้าเฝือกจะหงุดหงิดมาก เพราะเด็กขาดอิสระภาพ การให้เขาไต่บันหรือทุบคินน้ำมัน เลี้ยงปลาในอ่างเล็ก ๆ หรือเขียนภาพจะช่วยให้เขาเพลิดเพลินได้ ถ้าเขาคิดของเล่นที่บ้านก็ควรอนุญาตให้นำมาด้วย

เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับการหายใจ เช่น ถุงลมแพบ ควรให้เป่าลูกโป่งหรือเป่าขลุ่ย เด็กจะชอบมาก

ประเภทของกิจกรรมที่ควรจัดให้เด็กในโอกาสต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมทางสังคม เช่น สังสรรค์เนื่องในวันขึ้นปีใหม่ ซึ่งอาจจะจัดในห้องโถงกลางวอร์ด หรือที่ห้องทานอาหารก็ได้

2. ศิลปะและการฝีมือ เช่น การวาดภาพ หรือทำการ์ดอวยพร

3. การเล่นในสนาม การได้รับแสงแดด ไต่วิ่งเล่น ปีนป่าย เด็กจะชอบมาก แต่ควรคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ

4. กีฬา ใ้มีผู้จัดกิจกรรมกีฬาหลายอย่างเพื่อการบำบัด เช่น การว่ายน้ำสำหรับเด็กป่วยด้วยโรคโปลิโอ หรือมีความพิการของข้อจากไฟไหม้

5. กิจกรรมพิเศษเฉพาะบุคคลตามความสนใจและความสามารถ
วิธีดำเนินการจัดการเล่น บุคลากรสุขภาพทุกฝ่ายควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการเล่น มีการประสานงานกันทุกระยะ เพื่อผลประโยชน์ที่จะเกิดแก่เด็กอย่างแท้จริง ดังนี้

1. ระยะวางแผน ต้องมีการเตรียมการในเรื่องต่อไปนี้

1.1 บุคลากรที่จะเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ซึ่งควรมีการคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และไวต่อสถานการณ์เฉพาะหน้า และที่สำคัญคือมีมนุษยสัมพันธ์กับทุกคน

1.2 สถานที่เล่นของเด็กและที่เก็บของ จะมีห้องเล่นของเด็กโดยเฉพาะหรือจัดบริเวณระเบียง หรือห้องอาหาร และมีสนามเด็กเล่นให้ได้รับแสงแดดและอากาศสดชื่น

1.3 อุปกรณ์และของเล่น จะจัดทำเองบางอย่างได้หรือไม่ ควรทราบแหล่งผลิตอุปกรณ์และของเล่นที่มีราคาพอสมควร คุณภาพดี และคำนึงถึงความปลอดภัยและประโยชน์ต่อเด็กเป็นสำคัญ

1.4 งบประมาณ จะได้จากส่วนใด และจะทำอย่างไรจึงจะใช้
จ่ายอย่างประหยัดได้มากที่สุด

2. ระยะดำเนินการ ต้องมีการประชุมปรึกษาหารือระหว่างบุคลากร
ทุกฝ่ายสม่ำเสมอโดยยึดความต้องการของเด็กและไม่ขัดต่อการรักษาพยาบาล

2.1 เมื่อมีเด็กคนใหม่เข้ามารับการรักษาในโรงพยาบาล ผู้รับผิดชอบ
ควรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก นำไปวางแผนการจัดการเล่น แล้วนำมาปรึกษ
ากับแพทย์ พยาบาลก่อนดำเนินการให้เด็กและผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรม

2.2 ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม รวม
ทั้งการเก็บรักษาและแบ่งปันของเล่นหรือวัสดุ การรักษาสัญญาที่ให้กับเด็กเป็นสิ่ง
สำคัญมาก เช่น บอกจะให้อะไรเด็กแล้วต้องไม่ลืม ต้องตรงต่อเวลา และเป็นตัว
อย่างที่ดีแก่เด็กในการร่วมกิจกรรม

2.3 มีการรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินกิจกรรม ทั้ง
เป็นลายลักษณ์อักษรและด้วยวาจา เพราะกิจกรรมควรมีความก้าวหน้าหรือพัฒนา
การตามลำดับขั้น

2.4 มีการวางแผนดำเนินกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองเด็กก่อนเด็ก
จะจำหน่ายกลับบ้าน เพื่อให้กิจกรรมนั้นมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึง
สภาพและความพร้อมที่บ้านและของชุมชนด้วย

3. ระยะประเมินผล ควรมีการประเมินโดยทุกฝ่ายเป็นระยะ ๆ ทั้ง
ในส่วนละเอียดและส่วนรวม ดังนี้

3.1 การประเมินของเล่น ต้องประเมินความเหมาะสมทั้งด้าน
ความทนทาน สวยงาม คุณสมบัตินี้มีประโยชน์ต่อเด็ก

3.2 ประเมินกิจกรรมที่จัดแต่ละกิจกรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์
หรือคุณค่าที่มีต่อการพัฒนาเด็ก

3.3 ประเมินการดำเนินงานโดยส่วนรวมทั้งหมด ตั้งแต่การวาง
แผนทุกด้าน การดำเนินงาน ผู้ประเมินควรมีทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมโดยตรง
เช่น บุคลากรในหอผู้ป่วย ญาติของเด็ก และผู้ที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม เช่น ผู้บริหาร
หน่วยงาน เป็นต้น

การประเมินผลควรกระทำเป็นระบบระเบียบมีหลักวิชา เป็นที่เชื่อถือได้ และมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เก็บไว้เป็นหลักฐานในการปรับปรุง หรือพัฒนา งานต่อไป (ประนอม รอดคำดี, เอกสารอัครสาเนา:5-7)

นอกจากนี้ได้มีผู้กล่าวถึงหลักการและวิธีดำเนินงานในการจัดการเล่นใน โรงพยาบาลไว้ดังนี้ (นงลักษณ์ จินคนาทิลก 2527:255-257)

1. ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนในเรื่องนี้อย่างจริงจัง ทั้งในด้าน นโยบายและงบประมาณ

2. สถานที่จัดเล่น ควรจัดให้มีสถานที่เล่นทั้งกลางแจ้งและในร่ม สำหรับกลางแจ้งควรมีที่ให้เด็กวิ่งเล่น และมีของเล่นกลางแจ้งตั้งไว้ให้เด็กได้ ออกกำลัง เช่น ชิงช้า ไม้ล้อ เป็นต้น ส่วนสถานที่ในร่มถ้าเป็นไปได้ ควรจัดให้มีห้องเล่นโดยเฉพาะ ซึ่งลักษณะของห้องเล่นที่ดีควรอยู่ใกล้กับโถงพยาบาล เพื่อให้พยาบาลสามารถสังเกตและควบคุมการเล่นของเด็กได้ บางครั้งอาจจัดแปลง จากห้องอาหารของเด็กก็ได้ ห้องนี้ควรมีความกว้างพอสำหรับการจัดเล่นเป็น กลุ่มได้ มีตู้และชั้นสำหรับเก็บของเล่นและอุปกรณ์ประกอบการเล่นต่าง ๆ แต่ใน กรณีที่ไม่สามารถจัดหาห้องเล่นได้ ก็ควรจัดมุมใดมุมหนึ่งของคอกเป็นมุมห้องเล่น โดยปูเสื่อ และกั้นบริเวณให้เป็นสัดส่วน หรืออาจจะจัดเป็นที่เล่นชั่วคราวในบริเวณ ช่องทางเดินที่ไม่กีดขวางต่อการปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย หรือแม่แคบับเตียงของเด็กเองก็ได้

3. อุปกรณ์การเล่น อาจจะใช้จากเงินงบประมาณหรือเงินบริจาค หรืออาจจะประดิษฐ์ของเล่นบางอย่างขึ้นเองจากเศษวัสดุก็ได้ หลักสำคัญก็คือ ควรมีการดูแลรักษาและพยายามให้สูญหายน้อยที่สุด

4. บุคลากร ผู้ที่จะจัดการเล่นควรเป็นเจ้าของที่พยาบาลที่รับผิดชอบ งานด้านนี้โดยเฉพาะ โดยทำหน้าที่วางแผนการจัดการเล่น ดูแล รักษา และจัดหาอุปกรณ์การเล่น ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ประจำหอผู้ป่วยในการจัดเล่น เพื่อให้สามารถจัดเล่นกับผู้ป่วยได้ทั่วถึง โดยมีเจ้าหน้าที่พยาบาลที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการเล่นในโรงพยาบาล ควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้คือ

4.1 มีความรู้เกี่ยวกับกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย เป็นอย่างดี

4.2 มีความรู้เกี่ยวกับการเล่นของเด็กและการเล่นในผู้ป่วยเด็ก

4.3 มีความรู้เกี่ยวกับโรคทางกุมารเวชศาสตร์ และการดูแลที่ควร
จะได้รับ

4.4 มีประสบการณ์การทำงานในแผนกกุมารเวชศาสตร์มาก่อน

4.5 มีอารมณ์หนักแน่นและรักเด็ก

4.6 สามารถให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเล่นของผู้ป่วยแก่ญาติได้
อย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่าบทบาทในการจัดกิจกรรมการเล่นสำหรับเด็กป่วยในโรงพยาบาลควรเป็นพยาบาล ในกรณีที่สถานพยาบาลนั้นไม่มีพยาบาลรับผิดชอบงานนี้โดยตรง พยาบาลประจำการในแผนกกุมารเวชศาสตร์ส่วนใหญ่จะมีคุณสมบัติไม่แตกต่างจากเจ้าหน้าที่พยาบาลที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการเล่นโดยตรง ทั้งที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งแนวทางในการจัดการเล่นที่จะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ป่วยมากที่สุด ควรกระทำดังนี้

1. เข้าฟังการส่งเวรในเวลาเช้า และหาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้ทราบถึงอาการของผู้ป่วย และสอบถามความจำนงของเด็กต่อการเล่นในวันนั้น เพื่อนำมาประกอบการวางแผนการจัดการเล่น

2. สถานที่จัดการเล่นควรปลอดภัยจากอุบัติเหตุ

3. ไม่คาดหวังในความเป็นระเบียบเรียบร้อยขณะจัดการเล่น แต่เมื่อหยุดเล่นควรปลูกฝังความมีระเบียบวินัยในเด็ก โดยให้เด็กร่วมกันเก็บของเล่น และดูแลสถานที่จัดเล่นให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ

4. มีการชี้แนะวิธีการเล่นแก่ผู้ป่วยเด็กตามควร

5. เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นของเล่นที่เลือกด้วยตนเอง โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยและโรคของผู้ป่วยด้วย

6. ไม่ขัดจังหวะการเล่นของเด็ก และให้เวลาในการเล่นแก่เด็กอย่างเพียงพอ โดยจัดการวางเวลาในการเล่นให้สอดคล้องกับเวลาในการรักษาพยาบาลอย่างน้อยควรจัดให้มีการเล่นประมาณครึ่งถึงหนึ่งชั่วโมงทุกวัน

7. ขณะเล่นควรให้คำชมเชย และให้กำลังใจแก่เด็กอยู่เสมอ

8. รักษาความปลอดภัยกับเด็กเสมอ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ

9. เป็นผู้ใกล้เคียงประนีประนอมเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น

10. ตีความประเมินผลการเล่นที่จักให้ในแต่ละวันจากตัวผู้ป่วยเอง และจากเจ้าหน้าที่พยาบาลประจำการคนอื่น ๆ เพื่อนำไปปรับปรุงแผนการเล่นในวันต่อไป

ในการจัดและตกแต่งห้องเล่นนั้นควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความประหยัค วัสดุที่ตกแต่งของเล่น และอุปกรณ์ควรทำจากวัสดุที่ได้จากธรรมชาติ หรือวัสดุเหลือใช้ ถ้าจะต้องซื้อก็ควรเลือกที่มีราคาไม่แพงเกินไป และสามารถใช้คุ้มค่า และเหมาะสม

2. ความปลอดภัย ของเล่นและเครื่องใช้บางอย่าง เช่น ไม้บล็อก กรรไกรตัดกระดาษ เบ็กคิกภาพ ฯลฯ จำเป็นต้องคำนึงถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ พยายามหลีกเลี่ยงวัสดุที่ทำจากแก้ว เช่น ขวดหมึก ขวดยา ฯลฯ เพราะถ้าแตกแล้วแก้วจะบาดเป็นอันตรายต่อเด็ก กรรไกรตัดกระดาษ ถ้าจำเป็นต้องใช้ก็เลือกชนิดปลายบาน

3. ควรมีประโยชน์ การนำสิ่งของเครื่องใช้ทุกชนิดจักเข้าห้องเล่น ควรคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับว่าเหมาะสมและคุ้มค่าหรือไม่ มิฉะนั้นจะกลายเป็นของรกห้อง โดยคำนึงถึงว่าสิ่งนั้น ๆ จะมีผลต่อพัฒนาการด้านร่างกาย เขาวนปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของเด็กหรือไม่

4. ความสะอาด สถานที่รวมทั้งอุปกรณ์ของเล่น เครื่องใช้ต่าง ๆ จำเป็นต้องดูแลให้ความเอาใจใส่ ทำความสะอาดทุกวัน และควรมีกักให้เด็กมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดด้วย

5. ความเป็นระเบียบ ของเล่น อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ รวมทั้งโต๊ะ เก้าอี้ ควรจักเข้าที่ให้เป็นระเบียบ เพื่อความสะดวกในการหยิบจับ นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้ (จินทรารมณ เทวรักษ์ 2525:133-138)

ในการจัดการเล่นสำหรับเด็กป่วยในโรงพยาบาลทั้งหมดที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าต้องใช้กระบวนการในการบริหารงาน เพื่อให้การจัดการเล่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัยหรือทรัพยากรการบริหารที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ซึ่งทรัพยากรที่สำคัญมีอยู่ 4 ประการ คือ คน (man) เงิน (money) วัสดุสิ่งของ (material) และ การจัดการ (management) หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า 4m's (สมพงษ์ เกษมสิน 2521:1)

1. man คนที่มีคุณภาพ ย่อมจะผลิตผลงานให้แก่สังคมแต่ทางด้านที่คนดีแล้วทุกอย่างจะดี
2. money เงินเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้งานสำเร็จ
3. material วัสดุอุปกรณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยปัจจัยที่ 2 และปัจจัยที่ 1 คือ คนที่มีความสามารถ
4. management การบริหารที่ดี การวางขอบเขตการงาน อำนาจหน้าที่ การประสานงาน การบำรุงขวัญที่ดี ช่วยให้งานสำเร็จได้รวดเร็ว (โลธส์ แสนศิริพันธ์ 2529:12)

การนำทรัพยากรหรือปัจจัยการบริหารทั้ง 4 ดังกล่าวมาผ่านกระบวนการบริหารให้เกิดคุณค่าสูงสุด ต้องคำนึงถึงคุณค่าของการบริหารในด้านต่อไปนี้

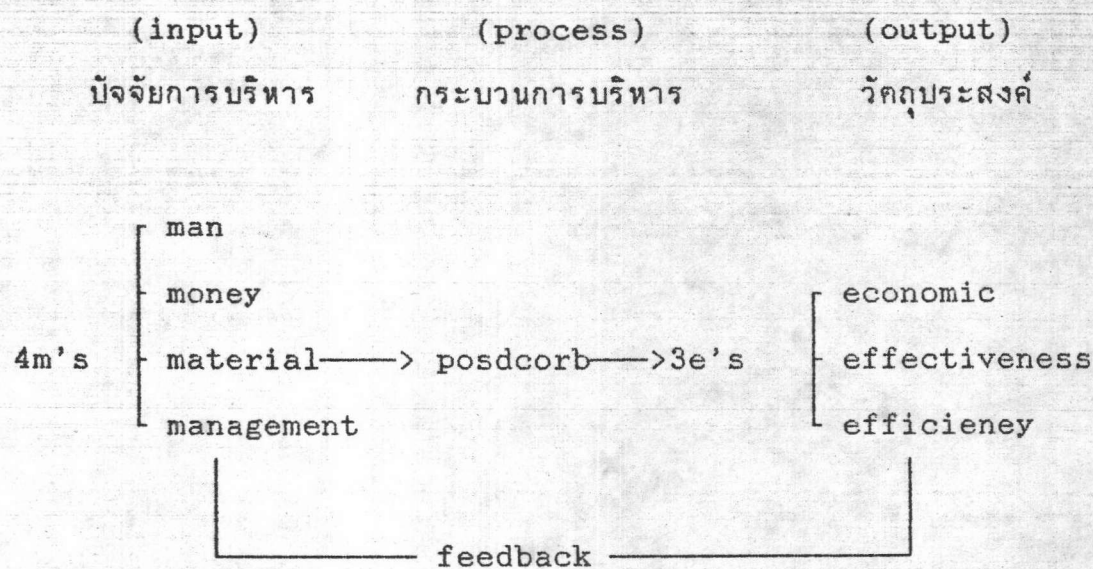
1. คุณค่าในด้านการประหยัด (economy) คือทำอย่างไรจึงจะสามารถใช้เงินแต่น้อยแต่ให้ได้ผลสมประโยชน์ ทุกคนควรร่วมมือทะนุถนอมให้ความเอาใจใส่ระมัดระวังการใช้ทรัพย์สินของทางราชการให้เหมือนสิ่งของของตนเอง ก็เชื่อว่าจะเป็นการประหยัดรายจ่ายของประเทศชาติได้มาก

2. คุณค่าในด้านประสิทธิภาพ (efficiency) หมายถึง การดำเนินงานให้เป็นไปตามที่คาดหมายไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การทำงานที่ต้องให้ได้รับประโยชน์สูงสุดและการที่จะพิจารณาว่างานใดมีประสิทธิภาพหรือไม่ ก็พิจารณาได้จากผลงาน ประสิทธิภาพของการบริหารงาน อาจหมายถึง อัตราส่วนของทรัพยากรที่ลงทุนหรือใช้ไป อันอาจได้แก่ เงิน แรงงาน กำลังใจ ความมุ่งหวังส่วนบุคคล และผลอันเกิดจากการบริหารงานขององค์การ ซึ่งย่อมจะก่อให้เกิดมูลค่าเป็นความพอใจส่งเสริมให้มีความกำลังใจในการทำงาน มีความสมานฉันท์ระหว่างสมาชิก ตลอดจนเกียรติ ฯลฯ ทั้งนี้คำว่าประสิทธิภาพในการบริหารงานจึงคลุมถึงความพอใจของบุคคล กลุ่มชน และองค์การด้วย

3. คุณค่าด้านประสิทธิผล (effectiveness) คำว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผลนี้ห้วงภูมิความหมายใกล้เคียงกันมาก หากพิจารณาเจาะจงลงไป จะเห็นได้ว่าประสิทธิผลนั้นหมายถึง การพิจารณาผลของการทำงานที่สำเร็จลุล่วงทั้งประสงค์หรือที่คาดหมายไว้เป็นหลักและความสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพนี้ อาจเกิดจากการปฏิบัติงานที่ประหยัดหรือไม่มีประสิทธิภาพก็ได้ เพราะประสิทธิภาพ

เป็นเรื่องของการที่จะทำงานให้ได้ผลสูงสุด ส่วนประสิทธิผลเป็นเรื่องของการนำเอาผลงานที่สำเร็จทั้งที่คาดหวังไว้มาพิจารณา ดังนั้นงานที่มีประสิทธิผลจึงไม่จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพเสมอไป (คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2520:4-6)

ดังนั้น การบริหารงานดังกล่าวสามารถนำมาเขียนเป็นรูปแบบโดยย่อได้ดังนี้ (สุลักษณ์ มีชูทรัพย์ 2530:5)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไพเทลสันและรอส (fietelson and ross 1973:202-223) ได้ทดลองเกี่ยวกับการเล่นของเด็กปฐมวัยที่มีผู้แนะนำกับไม่แนะนำ พบว่า กลุ่มเด็กที่เล่นอยู่ในบริเวณที่เล่น ซึ่งมีผู้คอยแนะนำการเล่น มีความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาการตามลำดับขั้นของการเล่นมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่มีผู้แนะนำ

ซอลท์ส และจอห์นสัน (Salts and Johnson 1974:623-630) ได้ทดลองทำการแนะนำเด็กเกี่ยวกับการเล่นสร้างเรื่อง (Thematic Play) เปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมแล้วทำการทดสอบเขาวงกตปัญญา ความจำ เกี่ยวกับการลำดับขั้นของเรื่องและทักษะการเล่าเรื่อง ปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนสูง และมีพัฒนาการลำดับขั้นของเรื่องสูงขึ้นด้วย

วูดตันและคณะ (Wootton, 1970) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่มีพฤติกรรมการเล่นล่าช้ากว่าพัฒนาการตามปกติของเด็กวัยก่อนเรียน ที่สถานีนอนามัย 2 แห่ง แห่งแรกมีพยาบาลสาธารณสุข 2 คน ทำหน้าที่เล่นกับเด็ก หุคคุดและแนะนำเด็กในการเล่น สถานีนอนามัยแห่งที่ 2 ให้นักเรียนชั้นมัธยมปลายจำนวน 2 คน จากสโมสรพยาบาลในอนาคต (Future Nurses Club) ทำหน้าที่เช่นเดียวกันกับกลุ่มแรก แต่ภายใต้การควบคุมดูแลและแนะนำของพยาบาลสาธารณสุข ให้เล่นกับเด็กสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นเวลา 14 สัปดาห์ พบว่าได้ผลคือเด็กมีพฤติกรรมที่พัฒนาสูงขึ้นจนเป็นปกติได้ในที่สุด จากการที่ไม่มีคำสั่งคือ เล่นทำลายของ นั่งเฉย ๆ เล่นคนเดียว และมองคนอื่น (non - social : disruptive, unoccupied, solitary and outlooker) และเล่นแบบสังคมคือ เล่นใกล้ ๆ คนอื่น เล่นกับคนอื่น และเล่นแบบช่วยเหลือกัน (Social : parallel, associative and cooperative) นอกเหนือจากนี้ยังทำให้สัมพันธ์ภาพของพยาบาลกับเด็กและบิดามารดา ผู้ปกครองเด็ก ที่มารับบริการที่สถานีนอนามัยดีขึ้นอีกด้วย (อ้างถึงใน สุวดี ศรีเลววัติ และคณะ 2525:18)

สิริรัตน์ จารุจินดา (2528:53) ได้ศึกษาผลของจิตบำบัดด้วยการเล่นที่มีต่อช่วงความสนใจ ปริมาณงาน และความถูกต้องในการทำงานของเด็กป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาลพบว่า ผลการทดสอบวัดช่วงความสนใจ ปริมาณงาน และความถูกต้องของงานของผู้รับการทดลองในช่วงก่อนและหลังการเข้ารับการรักษา ปรากฏว่าผู้ที่ได้รับการทดลองมีช่วงความสนใจปริมาณงานและความถูกต้องของงานสูงขึ้นกว่าเดิม

สุวดี ศรีเลววัติ และคณะ (2525:47) ได้ศึกษาความสนใจของเด็กต่อการเล่น พบว่าการเลือกของเล่นสัมพันธ์กับวัยอย่างมีนัยสำคัญ และเด็กมีของเล่นประเภทสมมุติและเลียนแบบมากกว่าประเภทร่วมเล่นเริ่มสร้างสรรค์และการศึกษา

นงลักษณ์ จินคนาคิลก และคณะ (2529:42) ได้สำรวจความรู้
ทัศนคติ และการปฏิบัติของพยาบาลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม การเล่นสำหรับเด็ก
ในโรงพยาบาล พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเล่นสำหรับเด็กป่วย
ของพยาบาลประจำการแผนกกุมารเวชศาสตร์อยู่ในเกณฑ์พอใช้ ส่วนทัศนคติและ
การปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดี ความรู้มีความสัมพันธ์กับทัศนคติและ ทัศนคติมีความสัมพันธ์
กับการปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญ ตัวแปรที่มีผลต่อความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติของ
พยาบาลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเล่นสำหรับเด็กป่วยได้แก่ ระดับการศึกษา
ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและประสบการณ์การได้รับการสอนและอบรมเกี่ยวกับ
การจัดการเล่น

จากวรรณคดีและงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการจัดการเล่นในเด็ก
ป่วยมีความสำคัญทั้งในค่านิจใจ การฟื้นฟูสภาพร่างกาย รวมทั้งการช่วยส่งเสริมพัฒนาการในผู้ป่วยเด็กแต่ละวัยไม่ให้หยุดชะงักลงอันเนื่องมาจากการเจ็บป่วย
ของเด็กที่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ซึ่งในบางโรคอาจต้องใช้ระยะ
เวลารักษาเป็นเวลานาน และในการจัดกิจกรรมการเล่นดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัย
กระบวนการบริหาร อันประกอบไปด้วยปัจจัยด้าน คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการ
จัดการอันมีประสิทธิภาพ แต่ในสภาพปัจจุบันยังมีปัญหาในด้านการจัดการเล่นให้กับ
เด็กป่วย ซึ่งทำให้กิจกรรมด้านนี้ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร การวิจัยครั้งนี้จึง
มุ่งหวังที่จะศึกษาถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเล่นว่ามีปัจจัยในค่านิจ
บ้างที่เป็นสาเหตุ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมในด้านการจัดการเล่นให้
กับเด็กป่วยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น